

Sociaal jaarverslag 2023

“Een gezond Zuidoost Brabant creëren we samen”

Algemeen:

Het Regionale Meetnet Zuidoost Brabant (ILM 2.0) is een regionaal vervolg op het meetnet (ILM 1.0) dat sinds 2010 gedefinieerd en uitgerold is in Eindhoven vanuit het burgerinitiatief AiREAS. De metingen beogen “het onzichtbare zichtbaar” te maken van luchtkwaliteit in relatie tot onze gezondheid en een gezonde leefomgeving. Tevens maakt het inzichtelijk hoe onze maatschappelijke structuur en cultuur bijdraagt aan de vervuiling. Zo kunnen wij als samenleving zelf en samen bepalen hoe we de noodzakelijke en gewenste aanpassingen realiseren om de situatie te verbeteren voor onszelf en onze nieuwe generaties. Het was tevens de eerste keer dat burgers en instanties interdisciplinair een samenwerking aangingen door structureel en gelijkwaardig bij elkaar aan tafel te komen vanuit het perspectief van duurzame menselijke essenties. AiREAS heeft bewust zelf geen personeel, noch technieken, gebouwen of financiële middelen. De werkwijze is volledig gebaseerd op een gemeenschappelijk commitment voor een gemeenschappelijk hoger menselijk doel waarin een ieder bijdraagt naar eigen inzicht. Daar waar het te complex wordt doen we het samen.

Het ILM 1.0 richtte zich op de stad Eindhoven als eerst algemeen aanvaard aandachtsgebied. Het concentreerde zich op onze blootstelling aan de verschillende luchtvervuilingsfactoren. Er werd veel aandacht besteed aan burgerparticipatie en het onderzoeken van de effecten van vervuiling op onze gezondheid, zoals in deze twee filmpjes te zien is:

Hart en vaatwand onderzoek: <https://youtu.be/fdNi2hV2NbE>

Blootstellingsonderzoek: <https://youtu.be/t1LOmUPVAp8>

Het werd tevens duidelijk dat luchtvervuiling een verantwoordelijkheid is die gemeentelijke grenzen overschrijdt. Onze lokale bijdragen aan het probleem worden gemengd met de bijdragen die door alle activiteiten en regio's samen worden veroorzaakt. In plaats van met de vinger te wijzen naar elkaar, is besloten om via het ILM 2.0 regionaal samen te gaan werken. Zuidoost Brabant telt 21 gemeenten die allen uitgenodigd werden om zich aan te sluiten bij de uitdaging. Er ontstond een regiegroep, bestaande uit de verschillende kernleden voor het uitrollen van het meetnet en de bijbehorende onderzoek keuzen. Tevens ontstond er een stuurgroep, bestaande uit bestuurders die vanuit de deelnemende overheid (Provincie, Gemeente Eindhoven en de Omgevingsdienst) de benodigde financiële middelen en doelgerichte investeringen bewaken. AiREAS doet mee aan beide groepen om de interdisciplinaire verbinding van het regionale meetnetwerk en de uitkomsten van gerelateerde onderzoeken te blijven koppelen aan de algeheel geformuleerde gezamenlijke missie.

Actie gedreven pijlers:

In tegenstelling tot het ILM 1.0 werd het ILM 2.0 gepositioneerd om inzichten te verwerven over de bijdragen aan luchtvervuiling in het stedelijk gebied, de luchthaven en intensieve veehouderij. De taken werden verdeeld onder de deelnemende partners. Tijdens de eerste jaren van het ILM 2.0 werd het meetnetwerk in de hele regio geïnstalleerd en meetgegevens verzameld om ze te verwerken tot inzichten. Maar de groep heeft tevens een urgentiebesef om tot maatregelen te komen. De constante drang om samen in actie te komen heeft eind 2022 geleid tot het ontstaan van drie aandachtsgebieden, die we pijlers hebben genoemd.

Pijler 1: Extra meetcampagnes om kennis lagunes in de kleuren

Pijler 2: Delen van inzichten en koppelingen met ondernemende intenties

Pijler 3: Ontwikkeling van instrumenten zoals een dashboard

Ondertussen zien we dat het ILM 2.0 een ruggengraat is gaan vormen voor allerlei ontwikkelingen die er rondom heen ontstaan, gebruikmakend van de technieken, de data, de samenwerkingsvorm en de algehele missie. Gedurende 2023 werden de taken rondom de pijlers verdeeld.

In dit sociale jaarverslag komen de partners uit de regiegroep aan het woord om te vertellen hoe ze 2023 hebben ervaren, wat ze hebben bijgedragen en hoe ze de ontwikkeling zien richting de toekomst. De regiegroep bestaat uit:

- Omgevingsdienst Zuidoost Brabant: secretariaat van de groep en verbinder van de 21 gemeenten in het consortium.
- Gemeente Eindhoven: als gemeente Eindhoven
- Provincie Noord Brabant: als provincie
- TNO: technologische partner en ontwikkelaar ILM 2.0
- GGD: kennisinstelling over gezondheid en leefomgeving
- RIVM: algehele onderzoek en kennis partner
- IRAS (Universiteit Utrecht): onderzoekspartner intensieve veehouderij
- AiREAS: algehele interdisciplinaire verbindingen met burgerparticipatie, onderwijs, bedrijfsleven en overheden.

Wij wensen u veel leesplezier en inspiratie toe.

Namens de stuur en regiegroep:

Namens AiREAS:

Jean-Paul Close

ODZOB (Omgevingsdienst Zuidoost Brabant)

Algemeen

De missie van Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB) is gericht op het beschermen en verbeteren van de fysieke leefomgeving, om deze veiliger, gezonder en duurzamer te maken. Luchtkwaliteit is daar een belangrijk onderdeel van. Blootstelling aan fijnstof bijvoorbeeld, is een belangrijke oorzaak van ziekten die als gevolg van de kwaliteit van de leefomgeving ontstaan.

Om de leefomgeving te kunnen beschermen en te verbeteren is het nodig om eerst te weten wat de huidige kwaliteit is. Er is natuurlijk het landelijk meetnet. Hiervan liggen vier meetpunten in en om de regio. In de huidige trend van steeds meer meten in plaats van berekenen van belasting van diverse stoffen is een fijnmaziger beeld echter belangrijk. Inzicht in lokale en regionale bron bijdragen levert handelingsperspectief voor onze deelnemende gemeenten en burgers op. Door het project Regionaal Meetnet zijn goede sensoren ontwikkeld die een vrij betrouwbaar beeld kunnen geven van de luchtkwaliteit.

Om het belang van het meetnet te onderstrepen is de ODZOB een partner in het project en levert het naast een geldelijke bijdrage ook de secretaris voor de regiegroep en de stuurgroep, de uren van een lid van de stuurgroep van het meetnet (een lid van het Algemeen Bestuur van de ODZOB) en de uren van een lid van de regiegroep (een werknemer van de ODZOB).

Activiteiten 2023

2023 was een jaar van bezinning en koersbepaling. Het werd duidelijk dat het meetnet betrouwbaar functioneert en de meetresultaten leiden tot extra mogelijkheden voor het gebruik van de data. Ook werd duidelijk dat de tot dan toe gehanteerde werkindeling, via een productenboek, onvoldoende focus en richting gaf om de extra gebruiksmogelijkheden te gaan invullen, op een manier die voor de gemeenten voldoende handelingsperspectief oplevert en op consensus in de regiegroep en stuurgroep kon rekenen.

Om wel tot die focus en richting te komen, heeft de ODZOB veel inzet geleverd voor de opzet en voorbereiding van een heidag voor de regiegroep. Op deze heidag in mei heeft de regiegroep de koers bepaald voor de resterende looptijd van het meetnet. Dit heeft de vorm aangenomen van drie pijlers, getiteld: kennis, inzicht en instrumenten. De pijlers zijn afgestemd met de stuurgroep en daarna in drie aparte werkgroepen, onderdeel van de regiegroep, verder uitgewerkt naar concrete acties. Ook de ODZOB nam deel in één van de werkgroepen. De secretaris van de ODZOB heeft veel inzet geleverd voor de administratieve en financiële omzetting van de werkindeling van het meetnet van het productenboek naar het nieuwe werkprogramma, gefundeerd op deze drie pijlers.

De ODZOB verzorgde daarnaast ook de nieuwsbrieven van het Regionaal Meetnet die elk kwartaal uitkomen. Deze worden verstuurd aan de deelnemende partijen en op internet geplaatst, specifiek een deel van de website van de ODZOB, waar alle informatie en

documenten van het meetnet zijn geplaatst, zodat zij voor iedereen transparant en continu zichtbaar zijn.

Gemeente Eindhoven

Gemeente Eindhoven organiseerde zelf ook allerlei activiteiten zoals deze Hackathon Mobiliteit

De gemeente Eindhoven integreert tegenwoordig veel gezondheid gerelateerde processen in haar politieke keuzes van de laatste jaren. Zo zien we dat het stedelijke ecosysteem zich gaandeweg aanpast, ondanks de bevolkingsgroei, de stedelijke verdichting en alle bijbehorende spanningsvelden die dat met zich meebrengt. Er gebeurt erg veel en dynamisch om kort te omschrijven in een sociaal jaarverslag. Daarom geeft de gemeente liever antwoord op een aantal vragen, niet alleen als organisatie maar ook als verzameling zelfbewuste mensen die zelf ook burgers zijn in deze maatschappij:

1. Wat heeft deelname aan het ILM 2.0 bijgedragen aan u en uw organisatie?

Als gemeente Eindhoven gebruiken we het ILM 2.0 actief door de meetresultaten te gebruiken om inzicht te krijgen in de lokale luchtkwaliteit bij mobiliteit, vuurwerk, houtstook en andere vervuilingpatronen. Dit helpt ons om beleid te ontwikkelen, de samenwerking binnen het ILM 2.0 te verbeteren en koppelingen te maken met de actie gedreven programmatische aanpak Luchtkwaliteit vanuit het landelijke Schone Lucht Akkoord.

2. Heeft de AiREAS samenwerking aan een gezonde samenleving bijgedragen aan u en uw organisatie?

Ja, in kader meer inzicht in luchtkwaliteit en koppeling met programmatische aanpak luchtkwaliteit.

3. Wat is de samenwerking opgeschoten met uw bijdrage en dat van uw organisatie op weg naar een gezonde leefomgeving?

We zijn daarin zoekende omdat de gezonde leefomgeving van vele factoren afhankelijk is.

We willen het meetnet gebruiken binnen onze programmatische aanpak SLA om de ambitie van 50% gezondheidswinst in 2050 te bereiken t.o.v. 2020.

Het meetnet is een waardevol instrument voor verbeteren van inzicht, samenwerking en het bieden van handelingsperspectief om samen met burger en belanghebbenden de luchtkwaliteit te verbeteren en de negatieve gezondheidsimpact hiervan te verminderen.

4. Hoe belangrijk vindt u het als persoon en/of organisatie om mee te blijven doen de komende vijf jaar?

Belangrijk omdat ik als burger van onze regio ook direct belanghebbenden ben om me in te zetten voor een gezonde leefomgeving. Zoals het er nu uitziet, blijf ik dit de komende jaren nog doen.

5. En hoe zou u dat dan willen vormgeven, denkend zowel aan uw ervaringen tot op heden, uw eigen belang, dat van de groep én het gemeenschappelijk hogere doel van de samenwerking?

Vooraf inzetten om samenwerking voor een gezonde leefomgeving en zo veel mogelijk collega's, contacten, relaties, vrienden.....deelgenoot hierin te maken.

Provincie Noord Brabant

In 2023 zijn wederom data beschikbaar gekomen over de luchtkwaliteit in Zuidoost- Brabant. Deze zijn 24/7 te raadplegen voor iedereen en vormen een mooie aanvulling op de landelijke meetdata en berekeningen. De data zijn geanalyseerd en verwerkt in een tweede rapport door TNO. We kunnen trots zijn op de prima werking van ons sensor meetnet, dat inzicht geeft in de luchtkwaliteit in de regio.

Mogelijk nog belangrijker om te melden is dat we in 2023 hard hebben gewerkt aan inzichten over de manier waarop we deze meetgegevens kunnen inzetten voor gedragsbeïnvloeding, voorlichting in de regio en ter ondersteuning of aanpassing van maatregelen en beleid.

Het is bijzonder dat zoveel diverse mensen en organisaties zich inzetten voor een gezondere leefomgeving en hun kennis en krachten bundelen om het Regionaal Meetnet en Airas optimaal te benutten. Als provincie ondersteunen we dit door onze expertise in te zetten en we nemen hierin graag onze coördinerende en faciliterende rol.

In 2023 hebben we samen stilgestaan bij de meerwaarde van een regionaal meetnet en de samenwerking. Het is een nuttige aanvulling op de landelijke metingen en berekeningen. Het meetnet geeft meer inzicht in de luchtkwaliteit in de regio en mogelijke bronnen hiervan. Deze kennis gebruiken we om zo effectief beleid te voeren en maatregelen in te zetten die we in het kader van het Schone Lucht Akkoord nemen. Hiermee streven we naar gezondheidswinst door middel van vermindering van luchtvervuilende emissies.

Hiervoor zullen we ons allen uiteraard ook in de komende jaren nog stevig moeten inspannen. Wij zijn van plan actief te blijven deelnemen, speciale aandacht vraagt wat ons betreft de vertaling en aanbevelingen naar alle partners en betrokkenen; hoe kunnen we de uitkomsten van het meetnet meenemen in hun (luchtkwaliteits)beleid, wat gaat er op termijn verder gebeuren met het regionale meetnet? De provincie wil hier graag over mee blijven denken. Daarnaast willen we de opbrengsten en inzichten van dit innovatieve project ook toe kunnen passen in andere regio's in Noord-Brabant.

Een mooie uitdaging voor 2024 om daar verder vorm aan te geven.

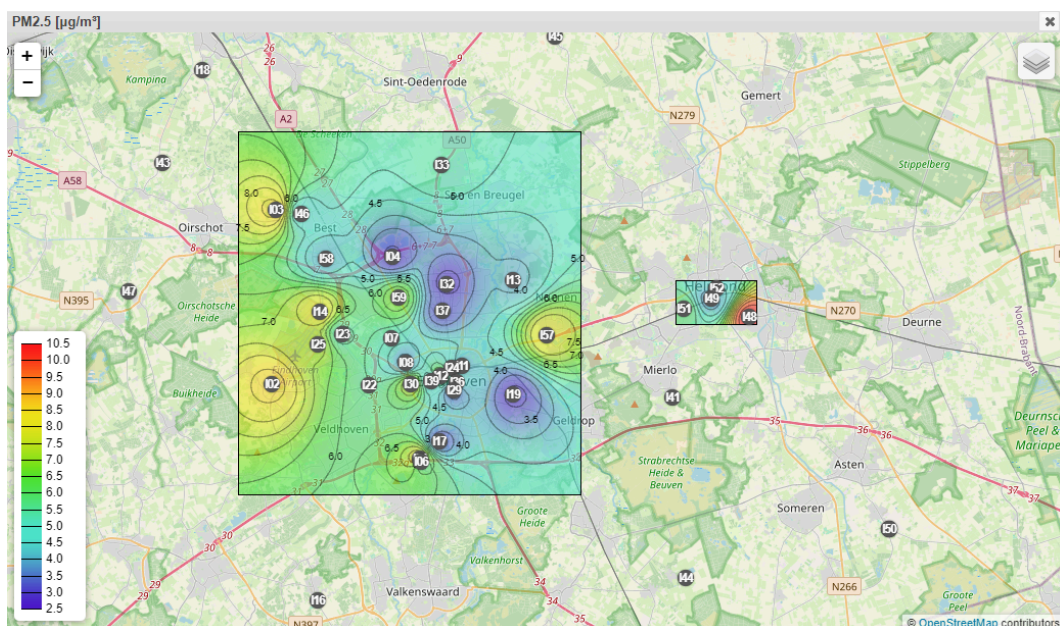
TNO

1. Algemeen

TNO verbindt mensen en kennis om innovaties te creëren. Zo versterken we op een duurzame manier de concurrentiekracht van bedrijven en het welzijn van de samenleving.

Een gezonde, duurzame samenleving is daarbij een van de centrale doelen binnen de huidige strategie van TNO. Via het Regionaal Meetnet dragen we in verbinding met andere partijen bij aan deze onderwerpen.

Daarbij is TNO al jaren actief in het luchtkwaliteitsdomein op het gebied van meten en modelleren in verschillende soorten omgevingen. Dit geldt zowel voor het stedelijk domein, de agrarische sector, industrie, luchthavens en havengebieden. Deze kennis en ervaringen, ook op het gebied van sensornetwerken zoals reeds toegepast binnen het ILM1 project in Eindhoven (toen nog onder de vlag van ECN) hopen wij in te brengen om het Regionaal Meetnet tot een succes te maken.

Het ILM 2.0 meetnetwerk kan door iedereen bekeken worden

2. Resultaten 2023

In 2023 heeft TNO een analyse gemaakt over de meetgegevens van 2022 welke is opgeschreven in de jaarlijkse technische rapportage. Binnen deze rapportage is aandacht voor het stedelijk gebied, luchthavengebied en buitengebied. Deze jaarrapportage is, begeleid door een aanbiedingsbrief en infographic met resultaten en aanbevelingen, aangeboden aan alle deelnemende regiogemeentes en staat publiek beschikbaar op <https://odzob.nl/meetnet>. De rapportage is onder andere ook besproken in de laatste nieuwsbrief van 2023. Wat betreft het fysieke meetnet is er een meetlocatie bijgeplaatst in Woensel Noord in Eindhoven. TNO heeft daarnaast bijgedragen aan de verdere ontwikkeling van het project via deelname aan de Regiegroep. Hieronder valt het mede vormgeven van de verschillende pijlers. TNO trekt pijler 1 'Meten en kennisbasis', en is daarnaast onderdeel van de werkgroep van pijler 3 'Instrumenten'.

Naast de werkzaamheden die TNO verricht binnen haar verplichtingen in ILM2 worden er parallelle onderzoeksprogramma's uitgevoerd die raken aan het luchtkwaliteits- en gezondheidsvraagstuk binnen de regio. Zo wordt er gewerkt aan nieuwe manieren om meten en modelleren te combineren om zicht te krijgen in waar, wanneer en hoe mensen blootgesteld worden aan slechte luchtkwaliteit (eindhovenengine.nl/projects/dyna-popex/). Deze ontwikkelingen hebben mede een plaats gekregen in de TNO mediacampagne 'Opgelucht Ademhalen' gelanceerd in het najaar van 2023. Hierin worden 5 stappen geïntroduceerd om tot schonere lucht te komen in de woon-, werk- en leefomgeving. Meer informatie is te vinden op <https://www.tno.nl/gezondebuitenlucht>. Binnen TNO vindt er daarnaast onderzoek plaats aan nieuwe sensoren, zoals een roetsensor en een systeem om de chemische samenstelling van fijnstof te bepalen. Met die laatste kan meer inzicht verkregen worden in de herkomst en schadelijkheid van dit fijnstof. Daarnaast werken we aan hoge resolutiemodellering waarmee op straatniveau inzichten kunnen worden verkregen in hoe de luchtkwaliteit zich gedraagt. nieuwe sensoren, zoals een roetsensor en een systeem om de chemische samenstelling van fijnstof te bepalen. Met die laatste kan meer inzicht verkregen worden in de herkomst en schadelijkheid van dit fijnstof. Daarnaast werken we aan hoge resolutiemodellering waarmee op straatniveau inzichten kunnen worden verkregen in hoe de luchtkwaliteit zich gedraagt.

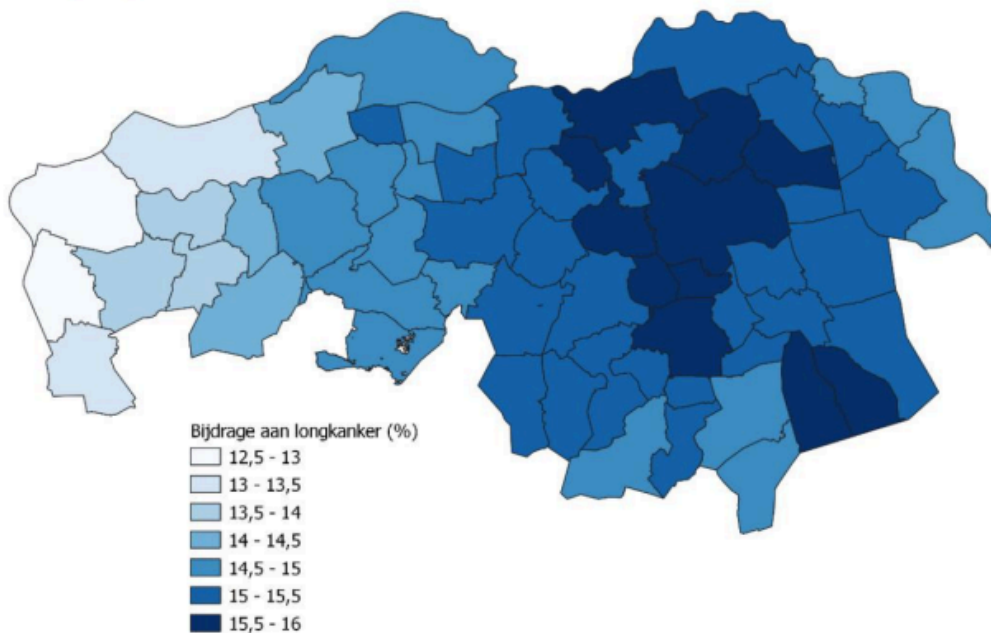
3. Doelstellingen 2024

Het meetnet levert momenteel elke 10 minuten operationele meetgegevens over de luchtkwaliteit in de regio. In 2024 zal het operationele meetnet verder beheerd en onderhouden worden door TNO. Ook zal er een rapportage worden gemaakt over de meetgegevens van 2023. Hierbij zal nog meer dan in de eerste twee rapporten worden getracht in te zoomen op de bijdrage van specifieke bronnen, zoals houtstook, verkeer en veehouderij. Binnen pijler 1 zal worden gewerkt aan het vormgeven en uitvoeren van inspirerende tijdelijke meetcampagnes, gebruik makend van de mobiele meetboxen binnen het project. TNO zal daarnaast bijdragen aan de activiteiten binnen pijler 2 en pijler 3. In

2024 zullen we ons met onze partners met name ook inzetten om de toekomst van het ILM2 op de lange termijn vorm te geven. Dit betreft het meetnet als technisch instrument voor de regio Zuidoost Brabant, maar zeker ook het inzetten op een verdere optimalisatie van de samenwerking binnen de regio aan schone lucht. Onze overtuiging is dat door het verder verstevigen van deze samenwerking het meetnet alsmede de integrale expertise die geboden kan worden vanuit de Regiegroep optimaal tot zijn recht komt.

GGD

Kaart 11. Bijdrage van luchtverontreiniging (PM2,5) aan de totale incidentie van longkanker (%) bij 50-plussers per gemeente in Noord-Brabant in 2019

De GGD produceert zelf inzichten die gerelateerd worden aan gezondheid

Omdat het meetnet al een tijdje technisch goed draait, was het begin 2023 tijd om een stapje verder te komen! Zo dacht de GGD, en gelukkig ook de andere partners in het meetnet. De uitdaging om elkaar te vinden in nieuwe doelen, het bedienen van onze gemeenten met de resultaten die het meetnet oplevert en te beslissen hoe we dit aanvliegen gezamenlijk. 2023 stond daarom in het teken van herijken waar we voor staan als Regionaal Meetnet en waar we naartoe willen in de komende jaren met elkaar.

De GGD staat hierin heel duidelijk: het meetnet is een middel en géén doel op zich. Het doel is het creëren van een gezondere leefomgeving voor al onze inwoners!

Dat hogere doel omarmen alle partners en is nu nog nadrukkelijker de leidraad voor onze gezamenlijke activiteiten in 2024 en 2025. We richten ons op het meer laagdrempelig verspreiden van de inzichten uit het meetnet, en de goede voorbeelden van toepassing, in de hoop dat méér gemeenten, burgers, bedrijven en instellingen er ook écht gebruik van gaan maken. En hoe meer mensen dat doen, hoe meer bewustwording er ontstaat over de

impact van luchtverontreiniging in deze regio EN de kansen om hier iets aan te veranderen. Dat is onze overtuiging!

Omdat we signaleerden dat er een belangrijke puzzelstuk lag, namelijk dat gemeenten tot dusver (na twee jaar van vrij toegankelijke online meetdata en twee jaarrapporten) nog maar zeer beperkt de inzichten uit het meetnet hebben gebruikt, zijn we daarmee aan de slag gegaan in 2023. Tijd om dat actief te gaan navragen bij de regiogemeenten! Een tijdelijk projectmedewerkster heeft daarvoor gemeenten geïnterviewd (najaar 2023) en een werksessie met hen georganiseerd (januari 2024). De inzichten daaruit gaan ons helpen om onze gemeenten nog beter te bedienen met dit meetnet. Samen maken we een gezondere leefomgeving voor al onze inwoners!

Onderdeel veehouderij

Sinds 2022 voeren de Universiteit Utrecht, het RIVM en de GGD, als onderdeel van Regionaal Meetnet Luchtkwaliteit Zuidoost Brabant, een wetenschappelijk onderzoek uit naar de luchtkwaliteit en beleving van de leefomgeving van omwonenden in agrarisch gebied. In 2023 organiseerden wij meerdere bijeenkomsten voor overleg met alle betrokkenen, zowel met omwonenden over de mogelijkheid om sensoren in de eigen tuin op te hangen en met betrokken ondernemers over de metingen op hun terrein. Tot eind 2023 is er gemeten bij een veehouderij in Zuidoost Brabant en bij bewoners in de omgeving. Het onderzoek richt zich op het meten van de concentraties in de lucht van ammoniak en fijnstof met verschillende soorten apparatuur. En naar de relatie tussen de gemeten luchtkwaliteit en de beleving van hinder bij omwonenden. Het gaat om een co-creatie project waarbij de betrokkenheid van bewoners, ondernemers en de gemeente van groot belang is. In de eerste helft van 2024 vinden de analyses van de meetresultaten plaats. Rond de zomer van 2024 wordt een eindrapportage opgeleverd.

RIVM

1. Algemeen

Het RIVM zet zich door middel van onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek in voor een gezonde bevolking en een duurzame, veilige en gezonde leefomgeving. Dit doen we onder andere door het regelmatig meten en controleren van de luchtkwaliteit. Het RIVM beheert hiervoor zijn eigen meetnetten, die we van oudsher inzetten voor onderzoek en advisering voor de rijksoverheid. De laatste jaren werken we echter meer samen met regionale partijen zoals de milieudiensten, maar ook lokale partijen zoals burgermeetinitiatieven. Deze maken vaak gebruik van goedkopere en minder nauwkeurige meettechnieken, wat een nieuwe manier van samenwerken en dataverwerking vraagt.

Om deze samenwerking goed vorm te geven, is het RIVM in 2016 begonnen met het Samen Meten programma. Dit programma betreft nieuwe sensortechnologie, burgers en andere partijen bij onze milieumonitoring. We doen graag meer ervaring op met het samenwerken met andere regionale en lokale partijen, en het regionale meetnet in Zuid-Oost Brabant biedt

ons deze kans. We vinden het belangrijk om onze ervaring met het meten van luchtkwaliteit en het betrekken van burgers bij het meten te delen op regionaal / lokaal niveau. We faciliteren burgermetingen met de Samen Meten infrastructuur en zetten onze officiële metingen in als referentie.

2. Resultaten

RIVM heeft in 2023 de kwaliteitsbeoordeling van sensoren die door burgermeetgroepen worden ingezet in meetprojecten afgerond. Het gaat hierbij om de NO₂ sensoren van Intemo. De conclusie van de kwaliteitsbeoordeling is dat meten van NO₂ met sensoren nog lastig is. De absolute fout op de meting varieert weinig met de NO₂ concentratie, wat ervoor zorgt dat de gekalibreerde waarde bij lage concentraties relatief sterk kan afwijken. Hierdoor is met name in de zomermaanden de gekalibreerde sensormeting minder betrouwbaar, aangezien in deze maanden de concentratie NO₂ vaak lager is.

RIVM droeg ook bij aan het onderzoek naar luchtkwaliteit en beleving van de leefomgeving in agrarisch gebied (Veehouderij Onderzoek ZOB) samen met de Universiteit Utrecht en GGD. Binnen dit co-creatie project is de betrokkenheid van bewoners, ondernemers en de gemeente van groot belang. Het onderzoek richt zich op het meten van de concentraties in de lucht van ammoniak en fijnstof. Dit wordt gedaan met verschillende soorten apparatuur. Daarnaast onderzoeken we de relatie tussen de gemeten luchtkwaliteit en de beleving van hinder bij omwonenden. Tot eind 2023 is er gemeten bij een veehouderij in Zuidoost-Brabant en bij bewoners in de omgeving. Afgelopen jaar zijn er meerdere bijeenkomsten georganiseerd voor overleg met alle betrokkenen. In de eerste helft van 2024 vinden de analyses van de meetresultaten plaats en rond de zomer van 2024 wordt een eindrapportage opgeleverd.

RIVM heeft, net als vorige jaren, ook meegelezen en feedback geleverd op de technische jaarrapportage van TNO.

Naast de bijdragen van meer technische aard, hebben we ook bijgedragen op participatief vlak. Zo zijn we aangesloten bij de meetgroepen in Eersel, en droegen we bij aan een overleg van het burgermeetproject in Nuenen. We bieden daarnaast binnen en buiten het ILM2.0 onze Samen Meten infrastructuur aan. Hieronder vallen de website, het dataportaal en de Samen Analyseren Tool. Via deze infrastructuur worden ook de veelgebruikte SDS011 en SPS30 burgermeetsensoren automatisch gekalibreerd. Hiervan kunnen alle initiatieven en overheden in Nederland gebruik van maken.

Ten slotte draagt het RIVM binnen het regionale meetnet bij aan de regiegroep, waarin we actief meedenken over het vervolg van het project in 2024 en daarna.

3. Doelstellingen 2024

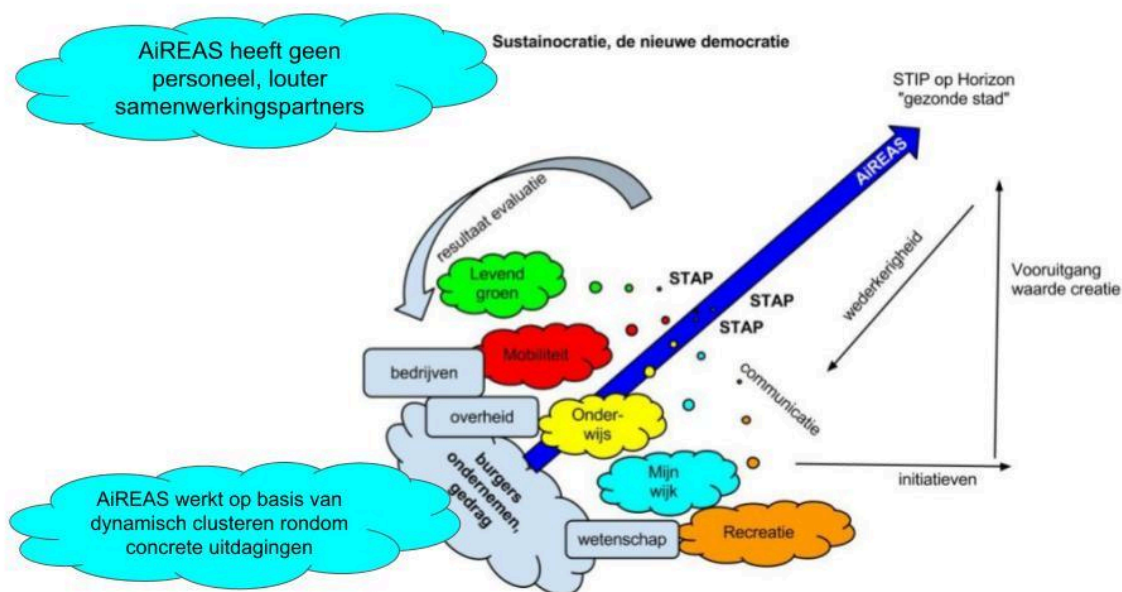
Doelstelling van RIVM voor 2024 is om het regionale meetnet meer in te zetten voor het verkrijgen van handelingsperspectief voor lokale partijen. Hiervoor gaan we samen met TNO, IRAS, GGD en ODZOB binnen Pijler 1 casussen definiëren waarin we met behulp van een mobiele meetcampagne hopen de toepasbaarheid van het meetnet voor lokale partijen te vergroten. Hiervoor hebben we nu de ontwikkeltuin in Deurne, de meetgroepen in Eersel en een casus rondom sluitende veehouderijen in Oirschot op het oog. In Pijler 2 en 3 zal RIVM op het gebied van communicatie en tools ook een bijdrage leveren. Ten slotte denken we samen met de partners na over een voortzetting van het meetnet en de samenwerking na 2024.

AiREAS

AiREAS komt van origine voort uit de Stad van Morgen (Stichting STIR). Met als opdracht om interdisciplinair (burgers en instanties samen) te werken aan onze gezondheid en luchtkwaliteit, zijn we vooral bezig met thema's zoals bewustwording, kennisontwikkeling over motivaties tot gedragsaanpassingen, ondersteuning van organisaties om te werken vanuit 4 x WIN en onderzoeken hoe we in het spanningsveld van vele belangen de algemene verantwoordelijkheid voor de essentie van gezondheid sturend kunnen maken voor iedereen.

Daarom is AiREAS van nature ongeduldig. Wachten op onderzoeksresultaten is een kwelling als je rondom ons heen de effecten steeds weer meemaakt van de vervuiling op onze gezondheid, de kosten van de zorg, de impact op de natuur en de druk op de maatschappij. Gedragsaanpassingen zijn enorm moeilijk in een maatschappij waarin de vele aandachtsgebieden, bewust of onbewust, noodgedwongen of uit gewoonte, vasthouden aan hun tradities, belangen en comfortzones.

Maar toch ontstaat de verandering dankzij de inzet van allerlei mensen en functies in alle sectoren van de maatschappij. De beïnvloeding wordt veroorzaakt door bewustwording, inzichten, ondernemende intenties, regelgeving, veranderingen in de omgeving, kopieergedrag van inspirerende voorbeelden, impulsen van werkgevers, enz. Als al die positieve, maar vaak versnipperde, initiatieven het logo van AiREAS combineren met die van zichzelf, dan ontstaat er een zichtbare beweging, verbinding en een stroomversnelling.

Het stip-stap principe van AiREAS

De samenwerkingen die in AiREAS en het regionale meetnet ontstaan zijn veelal clusters van dit soort initiatieven die elkaar vinden in die gemeenschappelijke uitdaging. Zo kan AiREAS gezien worden als een open, doelgerichte, creatieve ruimte waarin vernieuwing mag ontstaan die bijdraagt aan gezondheid en een gezonde leefomgeving. Dit met de inzet en motivatie van allen die eraan mee willen doen.

Omdat het ILM 2.0 wat verder van de burger is komen te staan door de keuze om complexe situaties te onderzoeken, moest AiREAS haar eigen nieuwe, actiegerichte draai zien te vinden. In 2023 is er, samen met Fontys, een AiREAS en Stad van Morgen Innovatielab ontstaan. Studenten worden al enkele jaren door AiREAS gestimuleerd om in groepsvorm innovaties te bedenken binnen hun studiegebied. AiREAS verlangt dan niet alleen een interessante leerdynamiek maar ook een uitgetest, gedocumenteerd en overdraagbaar product. Dit wordt vervolgens in het Innovatielab opgenomen voor introductie in de maatschappij via zzp-ers en ondernemende studenten. Zo zijn er al een aantal producten beschikbaar voor uitvoeringsexperimenten in 2024. De feedback wordt weer gebruikt als leerweg ter verbetering van resultaatgedreven processen.

Eind 2022 werd als groep besloten om in 2023 de kennis die is ontstaan via het Regionale Meetnet te gaan benutten voor maatregelen. In 2023 zijn de opgebouwde beschikbare middelen onderverdeeld in drie actie pijlers. Pijler 2 is onder de vlag van AiREAS terecht gekomen en wordt vooral ingezet voor twee trajecten:

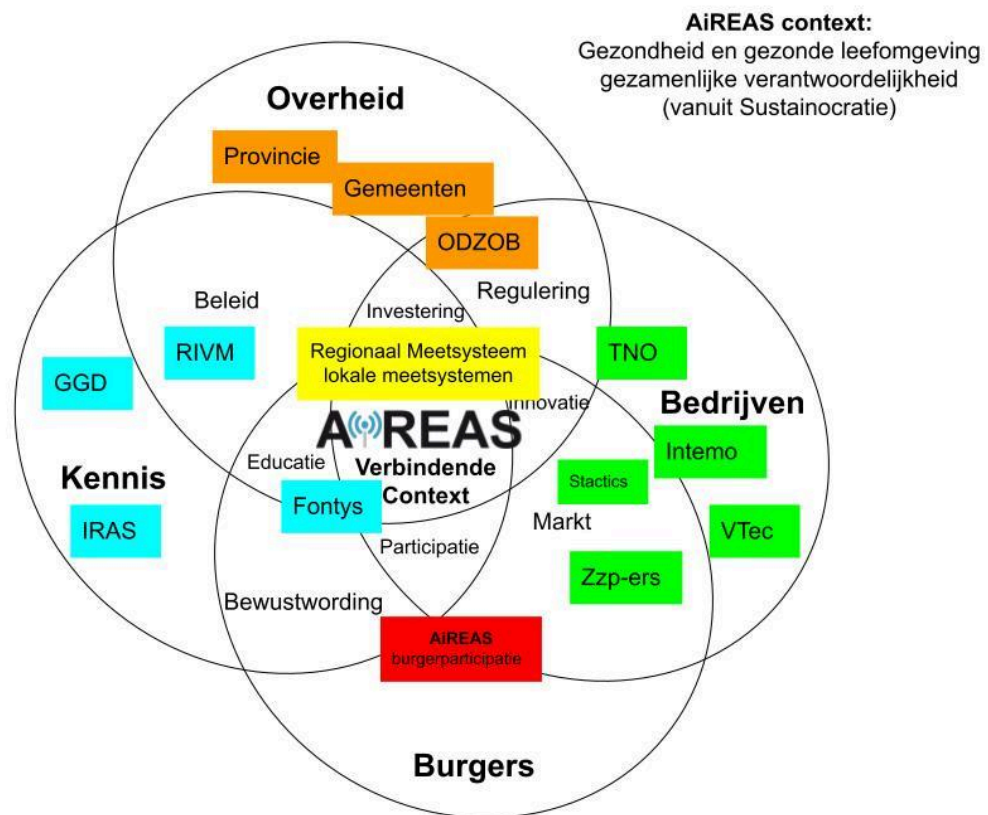
- het verder informeren en betrekken van partijen in Zuidoost Brabant binnen het open AiREAS veld van cocreatie naar gezondheid op regionaal niveau.
- het verder ontwikkelen en toepassen met externe partijen van wat het Innovatielab al experimenterend te bieden heeft, gebruikmakend o.a. van het Regionale Meetnet.

Op onderzoeksgebied zijn er drie analyses gepubliceerd, voor onszelf, voor de wereldwijde kennisdeling via congressen en conferenties, en dienend als basis voor Europese subsidie aanvragen samen met andere steden en gebieden.

- de transitie van het onderwijs als partner in de waardegedreven (Existentiële Ethiek) samenwerkingsverbanden
- de ontwikkeling van bestaansrechtelijke ethiek (zoals gezondheid en luchtkwaliteit) als verbindende gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor inwoners én lokale instellingen samen.
- de complexe psychologie van gedragsverandering en de essentie van het begrip “samen”.

In 2023 zijn verschillende oudere projecten (Eersel en Nuenen) administratief afgerond. De lopende zaken van het regionale meetnetwerk worden uitgevoerd met de partners die regelmatig te maken hebben met organisatiewijzigingen. Regelmatig wordt AiREAS gevraagd door partners om mee te helpen in hun eigen organisatie, of initiatieven die ze opzetten, om onze opgebouwde expertise in te brengen. Of, door onze aanwezigheid hun commitment aan het grote AiREAS geheel te benadrukken.

AiREAS draagt tevens de verantwoordelijkheid voor de projectmatige, administratieve afstemming met instanties, zoals de belastingdienst.

Doorkijk naar 2024

De groeiende inzichten, die voortkomen uit het ILM 2.0 en de inzet van de vele partners, worden door AiREAS ook in 2024 verwerkt in de positieve doelgerichte spiraal en uitnodiging tot betrokkenheid. Zo gaan we verder met het dynamisch clusterproces voor onze gezondheid en een gezonde leefomgeving in de hele Zuidoost Brabant omgeving.

Einde sociaal jaarverslag 2023